

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

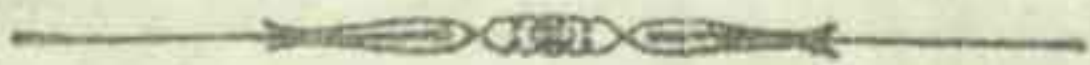

6365

ԿԵՆՈՆԵԿՏԻՐ

ՀՈՂԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ՀՈՂԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՒՒՆՈՒ

ՓԵՆՈՒՆՆԵՄԷՍԻ

Ի ԿՈՍՏԱՆԳՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՃԵՄՅԷԹԻ ԻԼՄԻՅԷԻ ՕՍՄԱՆԻՅԷ

ՉԻՉԷՔ ՊԱՉԱՐ

— 1863 —

1108

631
4-21

2011

Embr

Ufendybul Goupyupulph

Uulyug, 30-5-1974

Gfendyuffe

Ufendybul Goupyupulph

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

2002

2002

ԿՆՈՆՍԵՐՒՐ

ՀՈՂԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ՄՈՒՆԴՈՒԾՈՒՆԻ

ԼՈՒՍԱՆՈՐԶԱԿԱՆ ՀԱՅՈՑ

Յ Ե Ռ Ե Ջ Ե Ի Ե Ն

Հողագործական Վնկերութեան գլխաւոր նպատակը Արհ-
րագործութիւն, և առաջին գործողութիւնը Մունճուսունի
մօտերը տորոնի մետաքսի և բանրակի բերքերուն աշխատիլ և
շարունակել պիտի ըլլայ :

Հողագործական Վնկերութեան անդամ գրուիլը բաժնի
վճայ պիտի ըլլայ, և ամէն անդամէն ստորագրութիւն կամ
զմուռ պիտի առնուի, և ստորագրութիւն կամ զմուռ չունե-
ցողի կողմէն փոխանորդաբար ուրիշ մէկը ստորագրութիւն
կամ զմուռ պիտի տայ :

Յիշեալ Վնկերութեան Հիմնադիրները որչափ որ Մուն-
ճուսունի Առևտուրական Հայերը եղած են, այսու ամենայ-
նիւ ուրիշ տեղացի Առևտուրական Հայերն ալ կրնան ան-
դամ գրուիլ :

Վնդամ գրուող անձը գոնէ 18 տարեկան ըլլալու և
կամ իր կողմէն մէկը փոխանորդաբար ստորագրութիւն տա-
լէ :

61800-Ա.2.

525-74

ՄՈՒՆՃՈՒՍՈՒՆԼՈՒ

ԼՈՒՍԵՒՈՐՉԵԿԵՆ ՀԵՅԼԵՐԸՆ

ՀՈՂԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՈՒ

Գ Ա Ն Ո Ւ Ն Ն Ա Մ Է Ս Ի

Մ Ո Ւ Գ Ե Տ Տ Է Ս Ի

Հողագործական ընկերութիւնուն պաշտօնա նիյէթի շիֆթ-
ճիլիյէ ասիր օլուպ , իւք մէշղուլիյէթի իսէ Մունճուսունուն
եագընլարընտա քէօք պոյասը իփիէք վէ փանսուդ մահսուլլարը-
նա շարըմագ վէ տէվամ էթմէք օլաճագ տրր :

Հողագործական ընկերութիւնա աղա եագըլմագ , սէհիմ
իւղէրինէ օլուպ , հէր պիր աղանըն իսէ իմզա եա միւհիւրիւ լա-
ղըմ կէլէճէ յինտէն . իմզա եա միւհիւրիւ պուլունմայան թարա-
ֆրնտան պաշգասընըն պիլ վէքեպէ իմզա եա միւհիւր վէրմէօի
իճապ իսէճէք տիր :

Մէգքիւր ընկերութիւնուն թէշքիլինէ հէր նէ գասար
Մունճուսունուն Վուսաւորչական Հայլարը Էիճագիւր օլմուշար
իսէ տէ , սասիր մահէլէրին Վուսաւորչական Հայլարը տասի ա-
ղա եագըլա պիլէճէքլէր տիր :

Մէգքիւր ընկերութիւնա պիղզաթ աղա եագըլան ասէմ ,
եա՛ էն աղը ՎՏ եաշընը պիթիլմիշ օլմալըտըր . վէ եախստ թարա-
ֆրնտան պիլիսի վէքեպէթ իմզասընը վէրմէլի տիր :

Կ Ե Ն Ո Ւ Ն Ք

Կ Ե Ն Ո Ւ Ն Ե Ռ Ե Զ Ի Ն

Հողագործական ընկերութեան անդամ գրուողները՝ ամէն մէկ բաժնին մէկ անգամ մը միայն դրամագլուխ անուշ ուով 50 դուրուշ և ամսէ ամիս ամէն մէկ բաժնին 5 դուրուշ ամսական պիտի վճարեն :

2 . Ընդամ մը՝ 10 բաժինէ աւելի չի կրնար գրուիլ :

3 . Հողագործական ընկերութեան անդամակցութիւնը՝ 1863 տարուան սեպտեմբերի 1էն սկսելով , 6 տարի պիտի տևէ . և ամէն անգամ որ տարին որ գրուինէ , ընկերութեան հաստատուած օրէն հաշուելով դրամագլուխ եղած բաժինը և անոր տարեկան բերելիք տոկոսը տալէն ետքը , անցեալ ամսական բաժիններն ալ ամբողջ պիտի հատուցանէ նմանապէս :

4 . Անց տարին լրանալէն ետքը շահը բաժնել հարկ ըլլանէ , ամէն մէկ բաժնի վրայ հաւասարապէս պիտի բաժնուի :

5 . Ք . տարւոյն վերջը , այսինքն 1866 տարւոյն սեպտեմբերի 1էն ետքը , ալ ընկերութիւնը անգամ չի պիտի ընդունի :

6 . Իւրաքանչիւր որ իր բաժինը , ընկերութեան կանոններուն համեմատ , և ազգաւ Ղուսաւորչական Հայ եղողներուն , ուղած ժամանակը կրնայ ծախել :

7 . Ալ որ իր բաժինները ուրիշին կը ծախէ , կամ իր բաժինը ուրիշի անուանը դարձնել կուզէ , ամէն մէկ բաժնի համար 50ական դուրուշ պիտի վճարէ ընկերութեան :

8 . Ընդամ անգամ՝ իւր ամսականը թէ ամսէ ամիս և թէ կանխիկ պիտի վճարէ . և վեց ամիս շարունակ իր ամսականը չի վճարողը և գրով ալ պատճառը ընկերութեան Տնօրէն ժողովին չի գիտցրնողը , ալ այնուհետեւ ընկերութենէն ելած պիտի սեպուի , և ընկերութենէ դրամ մը պահանջելու իրաւունք չի պիտի կրնայ ունենալ :

Գ Լ Ա Ե Ն Բ Ն

Պ Ե Ն Տ Ը Է Վ Վ Է Լ

Հողագործական ընկերութիւնա ազա եազըլան , սէհիմ ի-
չիւն պիր սէհիմէ պիր տէֆա օլարագ սերմայէ ի սմիյլէ 50 դուրուչ
վէ հէր այտատա սէհիմ պաշընա այտա 5 դուրուչ այլըգ էտա է-
տէճէք տիրլէր :

2 . Պիր ազա՝ անճադ օն սէհիմէ գատար եազըլապիլէճէքտիր :

3 . Հողագործական ընկերութիւնուն ազալըղա 1863 սէ-
նէսի սեպտեմբեր 1 ինտէն իթիպարէն օլուպ . 6 սէնէ տէվամ
խտէճէք , վէ հէր ազա հէր գանղը սէնէ եազըլա , ընկերութիւ-
նուն թէշքիլ օլարղը թարիտտէն պիլ հիսապ թախսիա օլունան
սերմայէ հիսսէսինի իճապ էտէն Փայըղը իլէ վէրտիրքտէն սանի
քէղալիք կէչմիշ այլարըն այլըղարընը տախի քեամիլէն էտա է-
տէճէք տիր :

4 . Ալթըր սէնէ իթիթամընտան սօղրա թիճարէթ թագսիմի
լաղըմ կէլտիրքտէ , հէր սէհիմ պաշընա միւսալթաթ իւղըէ թագ-
սիմ օլունաճագ տըր :

5 . Իւչիւնճիւ սէնէթէքմիլինտէ , եանի 1866 սէնէսի սեպ-
տեմբեր 1 ինտէն սօնրա արթըգ ընկերութիւն՝ ազա գապուլ
էթմէյէճէք տիր :

6 . Հէրքէս քէնտի սէհիմնի , ընկերութիւնուն գանուն-
լարըմուճիպինճէ , վէ միլլէթճէ Աուսաւորչական Հայ օլանա,
խթէտիյի վաղըթ սաթապիլէճէք տիր :

7 . Հէր քիմ քի քէնտի սէհիմնի տիկէրէ սաթագ , եախօտ
տէկէրինին իամինէ սէհիմ չէվիրմէք իսթէր իտէ , ընկերութիւնա
սիհիմ պաշընա 50 դուրուչ էտա էտէճէք տիր :

8 . Հէր ազա՝ քէնտի այլըղընը իսթէր մահ պէ մահ , վէ
խթէր փէշինան էտա էտէճէք իտէտէլ , ալթըր այ պիր տիւղիյէ այ-
լըղընը էտա էթմէյիպ վէ եազը իլէ սէնէպիլինի տախի ընկերու-
թիւնուն Տնօրէն ժողովունա պիլտիրմէյէն փղա օնտան սօնրա ըն-
կերութիւնտան ջըղմըշ սայրըլաճաղընտան . հիչ պիր փարա թա-
լէպ վէ տալթա իթմէյէ հաղղ ու սէլասիլէթի օլմայաճագ տըր :

9 . Մունձուսունի Հողագործական Ընկերութիւնը ազգաւ Հայ և Արօնիւ Լուսաւորչական Վրիստոնեայ եղբարց ըլլալով ուրիշ կրօնքէ անդամ չի ընդունիր : Եթէ անդամոց մէջէն մէկը իւր Ազեղեցին մերժէ , ընկերութիւնն ալ իրաւունք պիտի ունենայ առանց դրամագլխին շահին և բոլոր ստացուածքներուն մասնակից ընելու զայն մերժել և ընկերութենէն դուրս ձգելու . և այնպիսի մէկն ալ իր կողմանէ ամենևին իրաւունք չի պիտի ունենայ ստակի չափ բան մը պահանջելու :

10 . Հողագործական ընկերութեան անդամ գրուող մարդը՝ պատուաւոր ու ամբիժ պիտի ըլլայ . այն անդամը՝ որ անպատուութեան վերաբերեալ մեծ յանցանք մը կը գործէ , և ընկերութեան միասին կաշխատի և կամ մէկ ներնդութիւնը կը տեսնուի , ընդհանուր ժողովոյն որոշմամբը ընկերութենէն պիտի մերժուի . առանց մինչև այն ատեն տուած գումարէն ստակ մը պահանջելու իրաւունք և արտօնութիւն ունենայու :

11 . Ընդամ մը՝ դուրս գացած ատեն իր կողմէն գրութեամբ փոխանորդ մը պիտի ցուցնէ , և առանց մէկը ցուցնելու միայն բաժինները կանխիկ տալով դացող որ ըլլայ , մինչև իւր դարձը ուրիշ մը անոր բաժիններուն վերաբերեալ ամենևին բան մը խնդրելու իրաւունք չի պիտի ունենայ :

12 . Արիշին բաժինը ծախու առնողը՝ առած բաժանորդագիրը իր անուանը պիտի դարձնէ , և նորէն անդամ գրուողի մը պէս , կանոնի գործադրութեան մէջ անթերի պիտի գտնուի :

12 . Ընդամ մը՝ շքաւորութեան մէջ իյնալով իր բաժինը եթէ չի կրնայ ուրիշին ծախել , արժած գնով ընկերութիւնը ինք առնելու շնորհք պիտի ընէ :

14 . Ընդամ մը՝ երբոր մեռնի , ժառանգորդները անոր բաժինը կրնան կամ իրենց վրայ դարձնել կամ ծախել :

15 . Ընդամի մը դուրսը մեռնիլը եթէ ստուգուի , և եթէ

9. Մանուսուսունն Հողագործական ընկերութիւնու միլիթմէ Հայ վէ մէզէսպէ՛ն Նուսարչական խրիսթիյան գարտաշարրն օլուպ , մէզէսպէ՛ն խարիճ աղա դապուլ էթմէզ . շաշէտ աղալարտան օլուպ տա քէնտի քիլիսէսինի թէրք վէրէտտ էտէն օլուր իտէ , ընկերութիւն տախի անը սէրմայէյէ թիճարէթէ վէ սախր էմվալ ու էմլաքէ հիսսէտար իթմէյիւպ , տիւր վէրէտտ պիրլէ ընկերութիւնտան տիշարը պրրադմաղա հագգը սէլահիյէթի օլաճագ , վէ էոյլէսի տախի քէնտի թարափրնտան հասպէի վահիտէ թալէպ վէ տալա էթմէյէ հագգը օլմայաճագ տրր :

10. Հողագործական ընկերութիւնա աղա եազըլան ատէմին՝ նամուսու եէրինտէ վէ լէքէսիզ քիմսէլէր օլաճագընտան , պիր ազանըն ըրզ ու նամուսճա պիր պէոյիւկ ճիւնհասը , վէ ընկերութիւճա եա պիր խըյանէթ , եատա պի ֆիթնէքեարըղը կէօրիւլ տիւքտէ , ընդհանուր ժողովտա դարար վէրիլտիյի թագտիրտէ , ընկերութիւնտան րէտտ օլուսուպ , օլ կիւնէ դատար վէրմիշ օլտըղը փարա իշին հիւ պիր հասպէ իսթէմէյէ սէլահիյէթի վէ հագգը օլմայաճագ տրր :

11 : Պիր աղա թաշրանա կիթտիյի վագըթ , թարափրնտան թահրիրէն վէքիլ կէօսթէրէճէք աիր . վէքիլ կէօսթէրմէքսիզին եալընըզ հիսսէ պօրճլարընը փէշինան վէրիպ կիթտիյի հալտէ , քէնտիսի կէլինճէյէ դատար տաշգա ատէմին՝ մերգումուն հիսսէսի հագգընտա հիւ պիր շէյ թալէպ էթմէյէ սէլահիյէթի օլմայաճագ տրր :

12 : Պաշգասընտան հիսսէ պլան քէս՝ կէլիպ սէնէտի քէնտի իամինէ չէվիրթտիրէճէք , վէ եէնիտէն աղա եազըլանլար միսիլիւ , գանուն նամէճէ լազըմ կէլէն իճրալարտա պի գուսուր պուլունաճագ տրր :

13 . Պիր աղա՝ մադտուր տիւշտիւքտէ հիսսէսինի սաթամատըղը հալտէ , տէյէր ֆիյաթը իլէ ընկերութիւն քէնտիսի ալմաղա հիմէթ էտէճէք աիր :

14 . Պիր աղա վէֆաթ էթտիքտէ , մերհումուն սէհմինի միրասխօրլար իսթէրլէր իտէ քէնտի իսիմլէրինէ չէվիրթտիրիպ , վէ իսթէմէղլէր իտէ սաթապիլէճէք տիրլէր .

15 . Պիր տղանըն թաշրատա վէֆաթ իթտիյի թէպէյիւն

բաժանորդագիրը կորսուած ալ բլայ ժառանգորդները Ազգա-
յին վարչութեան կողմէն ծանուցագիր մը բերելով, յիշեալ
մեռնողին բաժինը կրնան ծախել կամ ուրիշ մէկուն անուանը
դարձնել :

16. Բնկերութեան պատրաստ ստակէն միայն 15,000 դու-
րուշի չափ ընդհանուր ժողովին որոշմամբը շահաւոր գործերու
մէջ պիտի գործածուի :

17. Բնկերութեան ստակի վերաբերեալ ծառայութեանց
մէջ գործածուելիք որեւիցէ թոշակաւոր պաշտօնակցներէ,
(խարդախութիւն մը եղած աանն պէտք եղած վնասը հատու-
ցանելու համար,) Տնօրէն ժողովը մէյմէկ երաշխաւոր պիտի առնէ :

18. Բնկերութեան կալուածքին կամ մէկ երկրին մէջ և
ուր մէկ անդամ մը մասնաւոր բաժին կամ տեղ չունենալուն,
հետեւաբար անոնցմէ (առ իմ և առ քու անդդ է ըսելով) բա-
ժին խնդրելու իրաւունք և արտօնութիւն չի պիտի ունենայ :

19. Բնկերութեան համար ծախու առնուած կալուածք
կամ երկիր նախ մարդու մը անուանը դարձուելով, ետքը ան-
մարդուն վրայէն ալ Մուսնձուսունի Վուսաւորչական եկեղեցի-
ին կտակ (1-48) պիտի բլայ :

20. Բնկերութեան կալուածքն ու հողը Մուսնձուսունի
եկեղեցիին անուանը 1-48 բլայէն վերջը, նոյն կալուածքները
Բնկերութեան բլայը հաստատող յիշեալ եկեղեցիէն բնկերու-
թեան անուանը մուրհակ մը պիտի առնուի, և այն մուրհակին
պատճէնը Պատրիարքարանի արձանագիրներուն մէջ անցնելէն
դատ, բնկերութեան ձեռքը մնացած բուն մուրհակն ալ Պատ-
րիարքարանի կերով պիտի վաւերացուի :

21. Բնկերութեան ուր մէկ կալուածքը կամ երկիրը,
մարդու մը վրայ դարձուած շարունակ չի պիտի մնայ :

22. Բնկերութեան շահին բաժանումը 6 տարիէն ետքը,
այսինքն 1869 սեպտեմբեր 1էն պիտի սկսի և ամեն տարուան շա-
հէն 100ին ճը Մուսնձուսունի (Վուսաւորչական) դպրոցին
պիտի շնորհուի :

23. Դպրոցին տրուելիք գումարը, բնկերութիւնը ուղէնէ
գաճուած դպրոցի Տեսուչներուն կը յանձնէ, եթէ ոչ ընկե-

խախտից վէ երանրնտա պուլունան հիսսէ սենէտի իսէ զայս օլմուշ օլտուգտա , միրասխօրլարը միլլէթիմիզ իտարէտի թարաֆրնտան պիր իլմիխապէր կէթիրէրէք մէրհուսուեն հիսսէսինի սաթըպ եախօտ տիկէր պիրխինին իամինէ չէվիրթտիրէպիլէճէք տիր :

16 . Մնկերութիւնուն հազրը փարասընտան անձագ 15 պին զուրուշ դատար , ընդհանուր ժողով իլէ դարար վէրիլմիշ օլան թիճարէթ եօրլարընա դուլանըլապիլէճէք տիր :

17 . Մնկերութիւն իշլէրինտէ մաաշ իլէ , փարայա տաիր խըտմէթլէրտէ գուլանըլաճագ ատէմլէրին քեաֆֆէսինտէն , խիյանէթ էյլէտիյի հալտէ , պէտէլինի էօտէմ,սի Վուզրէ Տնօրէն ժողով պիրէր քէֆիլ ալաճագ տրր :

18 , Մնկերութիւն միւլ.ք վէ արաղխօինտէ հիշ պիր աղանըն պրըճա հիսսէտի վէ եէրի օլմայուպ անլէրտէն (պուրա պէնիմ պուրա սէնին տէյի) եէր վէ հիսսէ թալէպ վէ իտտաա էթմէյէ հազգը վէ սէլահիյէթի օլամայաճագ տրր :

19 . Մնկերութիւն իչին սաթըն ալընան հէր միւլ.ք վէ արաղի էվվէլա պիր ատէմ իամինէ չէվիրիլպ , վէ օլ ատէմին իսմինտէն տախի , իշթիրագ իւզրէ Մունճուսուենուն Վուսաւորչալիան եկեղեցիսինէ վագֆ օլունաճագ տրր :

20 . Մնկերութիւնուն միւլ.ք վէ արաղիտի Մունճուսուենուն քիլիսէսինին իամինէ վագֆ օլունտուգտա , մէղքիւր քիլիսէտէն ընկերութիւն իամինէ , մէղքիւր միւլ.ք ու արաղինին ընկերութիւնուն օլտուղունու միւլպէյին պիր սէնէպ ալընըպ , վէ մէղքիւր սէնէտին սիրէթի փաթըրիքխանէ քիւթիլիւնէ գայտ օլունտուգտան պաշգա , ընկերութիւնուն եէտինտէ դալան ասը սէնէա տախի , փաթըրիքխանէ միւհրի իլէ թաստիդ գրընաճագ տրր :

21 . Մնկերութիւնուն միւլ.ք վէ արաղիտի հիշ պիր ատէմին իւզէրինտէ դատիմ գալամայաճագ տրր :

22 . Մնկերութիւնուն թիճարէթի թագսիմինէ ալթը սէնէտէն սօնրա , եանի 1869սէնէտի սեղտեմըեր Վին տէն սօնրա պաշանաճաղընտան , հէր սէնէնին քեարընտան եիւզտէ պէշի Մունճուսուեն (Վուսաւորչալիան) մէքթէպինէ իհտա օլունաճագտրր :

23 . Մէքթէպէ վէրիլէճէք մէպլաղը ընկերութիւն իսթէր իտէ , պուլունան մէքթէպին նաղըրլարընաթէպիմ իտիպ . իսթէ-

բութիւնք ինքը անձամբ դպրոցին պիտոյիցը պիտի ծառայեցնէ ,
և կամ զատ դպրոց պիտի բանա :

24 . Դպրոցին համար պատշաճ տեսնուած որ և իցէ ծախուց
գումարը ինչ կերպով և որ տեսակ գիտութեան և ուսման ծա-
ռայեցնելը , ամեն տարի ընդհանուր ժողովով պիտի որոշուի :

25 . Ընկերութեանը գլխաւոր նպատակներէն մէկն ալ
Սուսնճուսունի մէջ աղջկանց դպրոց բանալ , և յառաջագիմու-
թեանը աշխատիլ պիտի ըլլայ :

26 . Ընկերութեան այս կանոնագիրը որքան որ մինչև 6
տարի անիտիոխ շարունակուելով միայն Վ . տարւոյն սեպտեմ-
բերի մէջ առանց հիմնական սկզբանցը դաչելու վերաբննու-
թիւն և բարեկարգութիւն պիտի ըլլայ , այսու ամենայնիւ եթէ
ընկերութեանը կանոններուն շահաւէտ յօդուած մը աւելցնել
հարկ ըլլայ , Ընդհանուր ժողովոյ որոշմանը պիտի կարօտի :

27 . Հողագործական ընկերութեան կեդրոնը մինչև 6րդ
տարւոյն լրանալը , անպատճառ Պօլսոյ մէջը ըլլալով , բնականա-
պէս ընդհանուր ժողովն ալ Պօլսոյ մէջ պիտի ըլլայ :

28 . Ընկերութիւնը Պօլսոյ մէջ 6 անդամէ , Սուսնճու-
սունի մէջ ալ 6 անդամէ բաղկացեալ մէյմէկ Տնօրէն ժողով
պիտի ունենայ :

29 . Ընդհանուր ժողովը ընկերութեանը ամէն մէկ գործ-
քերուն ձեռնամուխ ըլլալու արտօնութիւնը ունենալուն , սոյն
ժողովոյն որոշմանցը հակառակ և ոչ մէկ գործակալ մշտխտիշարժի :

30 . Ըմէն մէկ անդամ թէ պղտիկ և թէ մեծ Ընդհանուր
ժողովը գալու և իր խորհուրդն ու կարծիքը յայտնելու իրաւունքը
ունենալուն , գոնէ 3 օր առաջ ամէնուն իմաց տրուի , և մինչև
որ 61 անդամ ներկայ չի գտնուի ընդհանուր ժողով չի պիտի
ըլլայ , այսինքն իր որոշումները վաւերական չի պիտի սեպուի :

31 . Ընդհանուր ժողովը 4 հագիէ բաղկացեալ Վիւան
մը պիտի ունենայ , այսինքն Վտենապետ մը և իւր փոխանորդը ,
Վտենագպիր մը և իւր փոխանորդը :

32 . Ընդհանուր ժողովոյն Վիւանիմ պաշտօնը շարունակ

մէջ իսէ , պիզզաթ քէնտիսի մէքթէպ ուղուրունա սարֆ իտէճէք տիր ետխատ մէքթէպ աշաճագ տրր :

24 . Մէքթէպէ հէր սուրէթլէ սարֆ օլունաճագ մէպլաղըն , նէ եօլտա , վէ գանղի ուլում ու Ֆինուն իլին սարֆ օլունաճագընա , հէր սէնէ ընդհանուր ժողով իլէ գարար վէրիլէճէք տիր :

25 . Մնկերութիւնուն պաշլոճա նիյէթլէրինտէն պիրիսի տախի Մունճուսունտա գրղար մէքթէպի քիւշատրնը տիւշիւնիւպ , տէվամրնա շարշնագ օլաճագ տրր :

26 . Մնկերութիւնուն պու գանուննամէսի հէր նէգատար ապլա տէյիշիլմէյէրէք 6 սէնէ տէվամ իտիպ , անճագ իւշիւնճիւ սէնէ սեպտեմբերինտէ եինէ էսասլարրնա թօգունուլմայարագ , կէօզտէն կէշիրիլիպ թատիլ ու թէսիլիյէ օլունապլէճէք իսէտէ , ընկերութիւնուն մնֆաաթընը մուճիպ օլաճագ պիր պէնտին իլամէսինէ ընդհանուր ժողով իլէ գարար վէրիլտիրտէ , հէր վագթ իլամէսի ճայիլ օլապիլէճէք տիր :

27 . Հողագործական ընկերութիւնուն 6 սէնէ թէքթիլինէ գատար պէհէմէհալ մերքէղի Մսթանպօլտա օլուպ , թատիւթիյէ ընդհանուր ժողովու տախի Մսթանպօլտա օլաճագ տրր :

28 . Մնկերութիւնուն Մսթանպօլտա 6 աղատան , վէ Մունճուսունտա քէզալիք 6 աղատան միւրէթթէպ պիրէր Տընօրէն ժողովու պուլունաճագ տրր :

29 . Մնդհանուր ժողովուն , ընկերութիւնուն հէր պիլը շէյինէ գարրշմայա սէլահիյէթի օլաճագընտան , ընդհանուր ժողովուն գարարրնա մուղայիր , հիչ պիր մէմուր պիր հարաքէթիճրա իտէմէյէճէք տիր :

30 . Մնդհանուր ժողովա պիւյիւք քիւշիւք հէր պիր աղանըն կէլմէյէ վէրէյ վիրմէյէ հագգը օլաճագընտան , հիչ տէյիլ իսէ իւշ կիւն էվվէլինտէն , հէրքէսէ իլան օլունարագ իտապեր վէրիլէճէք տիր , վէ եալընը 61 աղապուլունտուգտա ընդհանուր ժողով քէնտի գարարրնը վէրէպիլէճէք տիր :

31 . Մնդհանուր ժողովուն 4 քիշիտէն միւրէթթէպ պիր Վիւանը օլաճագ տրր , եանի Մտեննապետ , վէ փոխանորդ ու , Մտեննագպիր վէ փոխանորդ օւ :

32 . Մնդհանուր ժողովուն Վիւանընն մմուրիյէթի

6 տարի պիտի տեւէ :

33 . Պաշտօնէ ելող անդամ մը վերընտրելի և վերահաստատելի պիտի ըլլայ :

34 . Ընդհանուր ժողովոյն Վիւանը ուղած ատենը Ընդհանուր ժողով պիտի կրնայ հրաւիրել :

35 . Թէ Տնօրէն ժողովները առանձին , և թէ անդամներէն 61 հոգի միաբանելով , գործոյ մը համար կրնան պիտի ընդհանուր ժողով խնդրել . սակայն գործը և խորհուրդնին ինչ որ էնէ , գոնէ 8 օր առաջ Ընդհանուր ժողովոյն Վիւանին գրով ծանուցանելով պատասխանին պիտի սպասեն :

36 . Ընդամենեւուն մէջը թէ որ վէճ կամ բանակոխ մը պատահի , պէտք է որ Տնօրէն ժողովին դիմեն , երբ Տնօրէն ժողովը ինքը չի կրնայ որոշել , այն ատեն Ընդհանուր ժողովին Վիւանին պիտի ծանուցուի :

37 . Ժողովներուն անդամներուն կողմանէ մէկ մէկու իմաց արուելիք գործքերը միշտ գրով պիտի ըլլան :

38 . Ընդհանուր ժողովին Վիւանին վրայօրեթէ մէկտրտունջ մը պատահի , նախ Տնօրէն ժողովին ձեռքովը իրեն իմաց պիտի տրուի , և եթէ Վիւանը պատասխան տալով ինքզինքը չի արգարացնէ , Տնօրէն ժողովին անդամներէն զատ , 121 անդամ մէկտեղ դալով , ընդհանուր ժողով մը պիտի կազմեն , և Տնօրէն ժողովն ալ Վիւանի տեղ պիտի բռնէ , և ապա կերպով ընդհանուր ժողովին Վիւանը պիտի հրաւիրուի և պիտի դատուի , և եթէ հրաժարականը խնդրել որոշուի , պիտի խնդրուի , և տեղը ուրիշները ընտրելու համար , նորէն ամեն անդամները հրաւիրուելով ընդհանուր ժողով մը պիտի կազմուի 121 հոգիով :

39 . Ընկերութեան ամեն մէկ պէտք եղած թուղթերը և մուրհակները , ընդհանուր ժողովին Վիւանին քով պիտի պահուուի :

40 . Ընկերութիւնը 3 մասէ բաշխուելով կնիք մը ունե-

Թէքսի 6 սենէ օլումադ տրո :

33 . Պիր մեմուրի յիթիմտէն ըրգան աղա , եհնիտէն ինթի-
խապ վէ իսգա օլունապիլէճէք տիր :

34 . Ղնդհանուր ժողովուն Վիւանը իսթէտի յի վազթ ,
ընդհանուր ժողով տալէթ իտէպիլէճէք տիր :

35 . Աերէք Տնօրէն ժողովար եալընը , վէ կերէք աղա-
լարտան 61 քիշի պիրլէշտիրլէրի հարտէ , պիր մատտէ հագգըն-
տա ընդհանուր ժողով իսթէյէպիլէճէքլէր տիր . ֆէգաթ մատ-
տէ յի վէ նի յիթիլէրիսի հէր նէ իսէ , հիչ տէ յիլ իսէ 8 կիւն էվ-
վէլինտէն ընդհանուր ժողովուն Վիւանընա եաղը իլէ իտպէր
վէրիպ ճէվապընա պէքլէյէճէքլէր տիր :

36 . Աղալար պէյնիտէ պիր մուարաղա եախօտ պիր միւ-
ճատէլէ դուհուրա կէլտիրտէ , Տնօրէն ժողովա միւրաճաթ ի-
տէճէքլէր տիր , վէ Տնօրէն ժողով քէնտիսի թէալի յէսինէ մու-
վաֆիագ օլմատրղը սուրէթտէ , ընդհանուր ժողովուն Վիւա-
նընա իտպէր վէրէճէք տիր :

37 . Ժողովար վէ աղալար թարաֆընտան պիր պիրինէ իտ-
պէր վէրիլէն շէյլէր տայիմա եաղը իլէ օլումադ տրո :

38 . Ղնդհանուր ժողովուն Վիւանը ալէյհինտէ պիր թէ-
շէքրի լաղըմ կէլտիրտէ , էվվէլա Տնօրէն ժողով մարիֆէթիյ-
լէ քէնտիսինէ իսթար օլունուպ , ճէվապը ալընամատրղը վէ
քէնտույի թասհիհ իթմէտի յի թագտիրտէ , Տնօրէն ժողով ա-
ղալարընտան պաշգա , 121 աղա պիր արայա կէլէրէք պիր ընդ-
հանուր ժողով թէշէքիլ իտիւպ , Տնօրէն ժողովու տալի Վի-
ւան մագամընտա թութարադ , ընդհանուր ժողովուն Վիւանը-
նը տալէթ իտիպ մուհաքէմէսինէ պագաճագ , վէ իսթիֆալարը-
նըն իսթէնիլմէսինէ դարար վէրիլտի յի սուրէթտէ , իսթէնիլէ պի-
լէճէք , վէ եերլէրինէ տիկերլէրի ինթիխապ օլունագ լաղըմ
կէլտիրտէ , եհնիտէն հէր աղա տալէթ օլունարագ պիր ընդհա-
նուր ժողով թէշէքիլ օլունուպ , վէ 121 քիշի սուլունտուղու
հարտէ . ինթիխապ օլունապիլէճէք տիր :

39 . Ղնկերութիւնուն հէր պիր իղթիղալը քեաղըտարը
վէ սէնէտլէրի , ընդհանուր ժողովուն Վիւանը եանընտա հըֆը
օլունաճագ տրո :

40 . Ղնկերութիւնուն 3 բարչատան միւրէթթէպ պիր

հալով , 2 մասը Պօլսոյ Տնօրէն ժողովին քով , և 1 մասն ալ
ընդհանուր ժողովին Վիւանիս քով պիտի գտնուի :

41 . Տնօրէն ժողովներն ալ 5 հոգիէ բաղկացեալ մէյ-
մէկ Վիւանս պիտի ունենան , այսինքն Մտենապետ և փոխա-
նորդը , Մտենադպիր և փոխանորդը . և Վանձապետ մը :

42 . Մշակերութեան և Վիւանի վերաբերեալ ամէն ընտ-
րութիւնը գաղանի քուէարկութեամբ պիտի կատարուի :

43 . Ժողովներուն մէջ մէկ նիւթի մը վրայօք եթէ վէճ
մը պատահի , որոշումները յայտնի կամ գաղանի քուէարկու-
թեամբ պիտի ըլլան , և միշտ ձայնից առաւելութեամբ պիտի կա-
տարուին :

44 . Տնօրէն ժողովներուն անդամներուն պայմանաժամը
մէկ մէկ տարի ըլլալով , ամեն տարի սեպտեմբերի մէջ նորէն
կրնարուին , ընտրուելիք անդամներուն թուոյն եռապատիկ մա-
սէ բաղկացեալ շինուելիք ցուցակին մէջ , և կամ զատ թուղթի
մը վրայ , հրատարեալ Տնօրէն ժողովին անդամներուն անուն-
ներն ալ պիտի գրուի . սակայն ուղողը յիշեալ ցուցակին մէջ չի
գտնուած , և ընկերութեան անգամ գտնուած ամեն անձին ան-
ուանն ալ համարձակապէս քուէ պիտի կրնայ տալ :

45 . Մշակերութեան դրամին մինչև 10,000 զուրուշի չափ
Տնօրէն ժողովներուն մէջ մնալով , ասկէ աւելին ի՞նչ կեր-
պով պահուելը միշտ ընդհանուր ժողովով պիտի որոշուի :

46 . Մշակերութեան կնիքը ինչ բանի որ կոխուի , նոյն ո-
րոշման արձանագրութեանը տակ , գոնէ 61 անգամին ստորագ-
րութիւնը կամ կնիքը պիտի գտնուի :

47 . Մշակերութիւնը իրեն յատուկ դրոշմ մ'ալ ունենա-
լով , Տնօրէն ժողովին կողմէն գրուած ամէն մէկ թուղթին վը-
րայ , և եթէ նամակ ըլլայ փակուած տեղը պիտի կոխուի :

48 Տնօրէն ժողովը որչափ որ ամէն տարի ընդհանուր ժողո-
վին , և սեպտեմբերի ամսուն մէջ հաշիւ պիտի տայ , այսու ամե-
նայնիս ընդհանուր ժողովը ուզած ատենն ալ հաշիւ պիտի հար-
ցընէ :

49 . Մշակերութեան վերաբերեալ կարևոր թուղթերը որ-
քան որ ընդհանուր ժողովոյն Վիւանը պիտի պահուի , ըստ

միւհրիւ օլուս , 2 քարչասր Իսթանպօլտաքի Տնօրէն ժողովուն
եանընտա , վէ 1 քարչասր տախի ընդհանուր ժողովուն Վիւանը
եանընտա պուլունաճագ տրր :

41 . Տնօրէն ժողովարրն տախի պիրէր Վիւանլարը օլուս ,
պէշ քիշիտէն եանի Մտննապետ՝ փոխանորդու , Մտննագպիր՝
փոխանորդու , վէ Վանճապետտէն միւրէթթէպ օլաճագ տրր :

42 . Ղնկերութիւնուն ժողովճա վէ Վիւանճա հէր պիր
ինթիխապը կիզլի գուրա իլէ իճրա օլունաճագ տրր :

43 . Ժողովարտա պիր մատտէ իւզէրինտէ միւճատէլէ
զուհուր իթախտէ , աչըղ եախօտ կիզլի գուրա իլէ գարար վէ-
րիլիպ , էքսէրիյէթի արայա իթիպար օլունաճագ տրր :

44 . Տնօրէն ժողովարրն աղալարրնրն միւտտէթի պիրէր
սէնէ օլուս , հէր սէնէ եէնիտէն ինթիխապ օլունաճագ իսէ տէ ,
ինթիխապ օլունաճագ աղալարրն սայրսրնրն իւշ գաթրնտան միւ-
րէթթէպ , եարրլաճագ ցո-ցալըն իլինտէ վէ այրրճա , տաղըլան
Տնօրէն ժողով աղալարրնրն իսիմլէրի տախի պէյան օլունաճագ
տրր . Ֆէգաթ , իսթէյէն՝ մէղքիւր ցո-ցալըն իլինտէ պուլուն-
մայրպտա , անճագ ընկերութիւնա աղա պուլունան հէր աակմին
իսմինէ տախի սէրպէսթճէ գուրա վէրէպիլէճէք տիր :

45 . Ղնկերութիւնուն փարասը 10 պին զուրուշա գատար
Տնօրէն ժողովարրն եանընտա գալըպ , զիյատէսինին նէ սու-
րէթտէ հրղֆ օլունաճաղընա , տայիմա ընդհանուր ժողով իլէ
գարար վէրիլէճէք տիր :

47 . Ղնկերութիւնուն միւհրիւ հէր գանղը շէյ իլին պա-
սրլըր իսէ , օլ գարարրն գայտը թաճթրնտա , աղալի 61 աղանըն
իսգա եախօտ միւհրիւ պուլունաճագ տրր :

47 . Ղնկերութիւնուն պիր տէ տամղասը օլուս , Տնօրէն
ժողով թարաֆրնտան եաղըլան հէր պիր քեաղըտըն իւզէրինէ ,
վէ մէթթուպ իսէ , եարրշարրըրլըշ օլտուղու մաճէլլին իւզէրի-
նէ պասրլաճագ տրր :

48 . Տնօրէն ժողով հէր սէնէ ընդհանուր ժողովա սեպ-
տեմբեր այընտա հիտապ վիրէճէք իսէտէ , ընդհանուր ժողով
իսթէտիյի փաղթ տախի հիտապ սօրաճագտրր :

49 . Ղնկերութիւնա աայիր էլըագըր միւհիմմէ հէր նէ գա-
տարնՂ հանուր ժողովուն Վիւանընտա հրղֆ օլունաճագ իսէտէ ,

ուղուած թուղթերէն մէյակ պատճէն ալ Տնօրէն ժողովին քով պիտի գտնուի . և ամէն տարի ընկերութեան հաշուոյն վերաբերեալ եղելութիւնները ու մեծամեծ գործողութիւնները լրագրոյ միջոցաւ հասարակութեան իմաց տրուելէն զատ , ամէն տարուան ընդհանուր եկամտին և ծախքին հաշիւը , և գտնուած անդամներուն անունները , յատկապէս տպուելով , ամէն մէկ անդամ եղողին մէյակ տրինակ պիտի տրուի :

50 . Ժողովոց անդամներէն մէկը հրամարելու և կամ մեռնելու որ ըլլայ , դարձեալ իր տեղը գաղանի քուէարկութեամբ ուրիշ մը պիտի ընտրուի :

51 . Անդամ մը մեռնելուն , եթէ իր կինը և աղաքը անտաշտպան և անտերուծչ մնալու ըլլան , ազգին իմաց տալէն և անկէ ծանուցագիր մը ստանալէն ետքը , իր զաւկին պէս խնամելով ինկած բաժնին փոխարէնը ընկերութիւնը ինքը պիտի հատուցանէ , և ետքը անոր ինկած շահէն իր առնելիքը պիտի առնէ :

52 . Անպատեմբերի Նրդ օրը Հողագործական ընկերութեան հարեդարձը ըլլալով , յիշեալ ամսոյն մէջ յարմար օր մը , Տնօրէն ժողովոյն տնօրինութեանը համաձայն , անդամները մէկտեղ հաւաքուելով խնճոյք պիտի կատարեն :

53 . Հողագործական ընկերութեանը անդամներէն մինչև որ 100ին ԳՃը հաւանութիւն չիտան , ընկերութիւնը ոչ կը խափանուի և ոչ ալ կալուածքն ու հողը , և ուրիշ ստացուածքը և կարասին անդամներուն կրնայ բաժնուիլ , այլ Ղնկերութիւնը մշտնջենաւոր կը մնայ , սակայն Աստուած մի արասցէ , ամենևին չի կարծուած պատճառով մը , Ղնկերութիւնը եթէ ինքնիրեն քայքայուի , և դո՛նէ 61 անդամ չի մնալու ըլլայ , այն ժամանակ ազդին կողմանէ հրապարակաւ ծանուցուելէն վերջը , գտնուած կալուածք ու կարասեաց 3 մասէն մէկ մասը մնացած անդամներուն , մէկ մասը Մունճուսունի թէ մանջ և թէ աղջկանց դպրոցներուն , և մէկ մասն ալ յիշեալ (Առևտուորչական) եկեղեցւոյն պիտի բաշխուի :

54 . Արշափ որ հիմակու հիմն ընդ հանուր ժողը Պօլիս պի-

խօթենիլէն էվրագըն պիրէր սուրէթի տախի Տնօրէն ժողովուն
եանընտա պուլունաճագ . վէ հէր սէնէ ընկերութիւնուն հիսա-
պէ տայիր հալլէրի , վէ պիւլիւք իճրալարը զազէթա վասէթա-
սըյլա ալէմէ պէյան օլունտուգտան պաշգա , հէր սէնէնին ու-
մումի իրատ վէ մէսարիֆ հիսապը , վէ մէվճուտ պուլունան աղա-
լարըն իսիմլէրի , այրըճա պաստրըրլարագ , հէր աղա օլանա պիրէր
նուսխէ վէրիլէճէք տիր :

50 . Ժողովարըն աղալարընտան պիրիսի իսթիֆա եախօտ
վէֆաթ իտէր իսէ , եինէ կիղլի գուրա իլէ եէրինէ պաշգասը ին-
թիստպ օլունաճագ տրր :

51 . Պիր աղա էօլտիւքտէ էհլի վէ եէթիմլէրի վասիսիղ
վէ սահիպսիղ գալտըգտա , էվվէլա միլլէթ թարաֆընա խապէր
վէրիպ , վէ պիր իլմի խապէր թահսիլ իթտիքտէն սօնրա , էվլաա
նաղարըյլա պագարագ , լաղըմ կէլէն հիսսէ պէտէլինի ընկերու-
թիւն քէնտիսի էտա իտիպ , վէ սօնունտա վէրէճէյի թիճարէթ-
տէն քէնտի մաթլուպաթընը ալաճագ տրր :

52 . Աեպտեմբերին Վինճի կիւնիւ Հողագործական ըն-
կերութիւնուն Տարեգարձը օլտուղունտան , մահը մէղպուրտա
պիր մինասիպ կիւնտէ , Տնօրէն ժողովուն թէրթիպի իւզրէ , ա-
ղալար պիր եէրէ թէճէմմիւ իտէրէք : իճրայի զիյնէթ վէ թէ-
ֆէրրիւճ իտէճէքլէր տիր :

53 . Հողագործական ընկերութիւնուն աղալարընտան
եիւզտէ տօքսան պէշի , ընկերութիւնուն պօղուլուպ , վէ միւլ ք
ու արաղի վէ սայիր էմվալ ու էշեասը աղալարա թագսիմ օ-
լունմասընա ըէյ վէրմէտիքճէ , ընկերութիւն պագը գալըպ , Ֆէ-
գաթ մեաղ Ալլահ , հիչ խաթըրա կէլմէղ պիր սէպէպ իլէ ,
ընկերութիւն քէնտու քէնտույէ տաղըլըպ , հիչ տէյիլ իսէ 61
նէֆէր աղասը տախի գալմասըգտա , օլ վագըթ միլլէթ թարա-
ֆընտան քէյֆիյէթ ալէնէն իլան օլունտուգտան սօնրա , պուլու-
նան էմլաք ու էշեանըն իւչ փայտա պիր փայը պագը գալան ա-
ղալարա . 2 բայը Մունճուսուն էրքէր վէ գըղլար մէքթէպլէ-
րինէ , վէ իւշիւնճիւ բայը տախի մահէլլի մէղպուրուն (Աու-
սաւորչական) քիլիսէսինէ թագսիմ վէ իհտա օլունաճագ տրր :

54 . Հէր նէ գատար շիմտիքի հալ ընդհանուր ժողով
Խաթանպօլտա իսէտէ , պէշինճի սէնէ իսթամընտա , ընդհա-

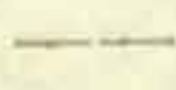

աի դանուի , բայց ճրդ աարիին վերջը եթէ ընդհանուր ժողովով
որոշուի , Մունճուսուն պիտի փոխադրուի :

Մ. յս վերջոգրեալ 5¹/₄ յօդուածէ բաղկացեալ Վանունագիրը
կարդալով իմ հաւանութիւնս տալէն յետոյ , ամէն մէկ յօդ-
ուածին ամբողջ հնազանդելու և յարդելու ու միշտ յիշեալ Հո-
ղագործական ընկերութեան շահուն և օգտին աշխատելու խոստ-
մամբ անդամ գրուելով , թէ ըստ օրինաց և թէ ըստ կանոնի ա-
մէն տեղ և ամէն ժամանակ փաւերական բռնուելուն ստորագ-
րութիւնս կամ կնիքս , և կամ թէ ստորագրութիւնս ալ կնիքս
ալ յօժար կամօքս հոս դրած եմ :

նուր ժողովոյս դարար վերջապիսի սուրէթատէ , Սունճուսունա
նազէ օլունաճաղ տրը :

Իշ պու պալեատէ մուհարրէր 54 պէնտտէն միւրէթթէսը
Վանուննամէ յի օգույուպ թահսին իթաիքաէն սօնրա , հէր պիլ
պէնտինէ քեամիլէն իթաաթ վէ ըիայէթ իթմէք , վէ տայիմա
մէզքիւր Հողագործական ընկերութիւնուն խայր ու մէնփաա-
թընա շայրշմագ , վատ ու թագրիրիյլէ աղա եաղըլըպ , կէրէք
շէրան , վէ կէրէք նիղամէն հէր եէրտէ վէ հէր վագրթ թութուլ-
մագ իւղրէ , իմզամը եախօտ միւհրիւմիւ , վէ եախօտ հէմ իմ-
զամը վէ հէմտէ միւհրիւմիւ , քէնտի հիւսնի ըիզամ իլէ պու-
քայա վաղ իյլէ միշիմտիլ :

6365

2013

148

